

Bódi Zsuzsanna

Egy iparbáró története

Széchenyi Ágnes irodalomtörténész közreadásában jelent meg Kornfeld Móric: *Trianontól Trianonig. Tanulmányok, dokumentumok* című, közel ötszáz oldalas, hiánypótló kötete. A könyv ötödét kitevő, nagy lélegzetű tanulmánynak is beillő előszó részletesen bemutatja az összegyűjtött tanulmányok, cikkek és dokumentumok szerzőjét, illetve tulajdonosát, Kornfeld Móricot, – a közreadó szavaival élve – a ma már szinte ismeretlen iparbárót, nagybirtokost, mecénást, közéleti szereplőt, felsőházi tagot. Kornfeld hagyatékát, írásait az Országos Széchényi Könyvtár őrzi, immár kiegészítve a Széchényi Ágnes által Magyarországra hozott iratokkal, amelyeket a család juttatott vissza. A közreadó részletesen taglalja Kornfeld családjának történetét, külön alfejezetet szán apjának, Kornfeld Zsigmond bankárnak, aki a 19. század végén érkezett Magyarországra, és akinek a nevéhez fűződik egyebek mellett a Budapest–Pécs vasútvonal megépítése, számos iparvállalat és pénzintézet megalapítása. A családtörténetbe belecsöve képet kapunk a századvégi magyar gazdasági fejlődésről, benne Weiss Manfréd szerepéről, amely meghatározó volt mind az ország gazdasági vérkeringésében, mind a Kornfeld család életében, hiszen Kornfeld Móric vette feleségül Weiss egyik lányát, Marianne-t, így egyesítve a két család sorsát.

E két familia történetét bemutatva a közreadó szól a zsidó asszimilációról, annak

magyar jellegzetességeiről, majd hosszú kitekintés után tér rá a kötet főszereplőjére, Kornfeld Móricra, aki a jogi egyetemi évei alatt megtapasztalta a dzsentri–zsidó ellentétet (e szempontból tehát hiába tért át a család a katolikus hitre), és aki már fiatalon felfedezte vonzódását az irodalmi önkifejezés iránt. Nem meglepő hát, hogy a Ganz-gyár vezetése mellett a *Magyar Nemzet* és valószínűleg a *Nyugat* mecénása lett. Ugyanakkor pénzügyi tanácsokat adott a kor vezető pénzügyi politikusainak. A család pár évtizedes magyarországi jelenlétének és beilleszkedésének a német megszállás vetett véget 1944-ben. Rövid fogság után, miután sógora, Chorin Ferenc átadta a Weiss Manfréd művek vagyongazdálkodási jogát a németeknek, Kornfeld Portugáliába utazhatott családjával, ahol újságírók és nyugati diplomaták kérésére rövid esszéket írt a magyar politikai erőviszonyokról és a zsidókérdésről. Ekkor még reménykedtek a visszatérésben, de 1946-ra az államosítást rögzítő törvények nyilvánvalóvá tették, hogy az újrakezdés vagy a folytatás Magyarországon immár lehetetlen. A családját ért veszteség egyben az ország vesztesége is lett, hiszen hihetetlen értékű műkincseket, könyvtárat, bútorokat, szőnyeget hurcoltak szét a németek és szovjetek egyaránt. A számkivettségre jutó férfi 1947-ben kapta meg a beutazási engedélyt az Amerikai Egyesült Államokba, ahol aztán Washington diplomata-negyedében élt haláláig, 1967-ig.

Kornfeld írásait a közreadó két részre tagolta. A *Tanulmányok/cikkek* időrendben tartalmazzák a korabeli közéletet élénken foglalkoztató esszéit, újságcikkeit. A Magyarországon írt közlemények a '20-as, '30-as évek közjogi és gazdaságpolitikai kérdéseit taglalják. Az első tanulmány a diplomás pályakezdők munkakeresésének nehézségeit elemzi, végigtekintve a különböző lehetőségeken – így pl. a köztisztviselői pálya közismert telítettségén –, szembesülve a Trianon utáni igen súlyos gazdasági és lélektani helyzettel. De Kornfeld írt a földreformról, az állam terjedő hatalmáról, a nyolcórás munkaidőről is. Az olvasó számára világosan kiderül, hogy a szerző igen olvasott és művelt volt, ezen felül tájékozott a külföldi szakirodalomban, amelyre szívesen hivatkozott. Írásait igényesen fogalmazta meg, nyelvezete ma is élvezhető, érthető. Ki kell emelni a Bethlen kormány lemondásának okait boncolgató írását, amely az összes közül talán a leginkább kötődik a napi politikához. Kornfeld főleg a külpolitikában elért eredményei miatt méltatta Bethlent és kormányát, hangsúlyozta, hogy kivette az országot a nemzetközi elszigeteltségből. A kormány lemondása mögött nemcsak a gazdasági válságot látta, hanem a lelki okokat is: *„...a gazdasági válságon igenis megszakadt az a szuggesztív erő, mellyel ő a nemzetet tíz éven át vezetni tudta, és mely minden vezetésnek előfeltétele; megszakadt az igazságosság alapja nélkül, megszakadt hitem szerint a nemzet kárára, de megszakadt, és úgy érzem, hogy ez lehetett döntő oka lemondásának.”* A cikkek jól mutatják, hogy szerzőjük képzett pénzügyi, gazdasági szakember volt, átfogóan látta a gazdasági folyamatokat, elemezte a különböző lehetőségeket, azok előnyeit és hátrányait. Így a *Két út* című cikkében, amelyben a német orientáció mellett tette le voksát, pusztán szakmai érveket végigelemezve jut el a végkövetkeztetésre, mellőzve a

politikát. A földbirtok-politikával foglalkozó cikkeiben szintén szakmai érvek alapján a nagybirtok mellett érvelt.

Külön alfejezetben, *Távol a hazától* címmel szerepelnek az emigrációban írt művei. Elég ránézni a tartalomjegyzékre, rögtön kitűnik, hogy az emigrációban hosszabb lélegzetű munkákat írt. A második világháború – láthattuk – az ő életében is gyökeres fordulatot hozott, megtörtént az elképzelhetetlen, a német megszállás első napjaiban a Gestapo letartóztatta és tíz héten át fogságban tartotta. *Tíz hét története 1944-ben* címmel írta meg személyes hangvételű visszaemlékezését erről az időszakról.

A Portugáliában írt cikkeket, mint jeleztük, kérésre írta. Ezek a magyarországi politikai pártokat elemzik, kitérve a vezetőikre és alapelveikre, egymáshoz való viszonyukra, valamint esélyeikre a választásokon, nem mellőzve a szerző személyes véleményét és értékelését. A zsidókérdésről írt esszéje a magyar társadalomtörténet-írás egyik alapkérdését állítja a középpontba: a középosztály problémakörét. A kötetnek ezt a felét azonban hosszabb tanulmányok teszik ki. A címadó írás – *Trianontól Trianonig* – az 1867 és 1944 közötti Magyarországról ad képet. Nem egyszerű politikátörténetről van szó. Írója jóval inkább az összefüggéseket, az átfogó folyamatokat, tendenciákat keresi, a háború miéértjére próbál választ találni. Közben felvázolja a politikai eseményeket, ugyanakkor bemutatja a politika szereplőit, akiket szinte pszichológiai, irodalmi mélységben elemez. Gömbösről írja: *„Mikor feltűnt, nem volt múltja; igaz haláláig sem tudott múltra szert tenni. Honnét, mily körből jött, magyar volt-e, nemes volt-e: mindennek nála nincs jelentősége. Katonai nevelésében elveszített minden hazulról hozott útravalót, s csak egyéniségének alapvonásait mentette át a vezérkari szellemem.”*

A tanulmányok szerzőjük tájékozottságát, jó elemző készségét, műveltségét bizonyítják. Kornfeld jogász végzettségű gazdasági szakember volt, mégis mély történelmi ismeretekről tanúskodnak írásai. A kortárs szemével láttatja az eseményeket, érdekes, személyes adalékokkal szolgál az olvasónak. Épp ezért a tanulmányok erősen szubjektívek, amely azonban nem vesz el értékükből, hanem éppen hogy hozzáad. A bennük szereplő visszatérő, újra és újra felmerülő motívumok és kérdéskörök: a kisebbség kérdése, a középosztály sajátos magyar fejlő-

dése (amelyet mint egyik „elszenvedője” is megtapasztalt), a nagyhatalmi politika, a kor eszmeáramlatai.

Kornfeld munkáit áttekintve a kutató és a történelem iránt érdeklődő olvasó egyaránt megtalálhatja számítását, hiszen rendkívül izgalmas a kortárs szemével látni a 20. század első felének eseményeit, szereplőit, eszméit. Ráadásul olyan kortárs szemével, aki részese volt az eseményeknek, mint a gazdasági elit aktív részese, egyik formálója. Mindezeket túl olyan forrásokat vehetünk kézbe, amelyek most először érhetőek el együtt, a maguk teljességében.

(Kornfeld Móric: Trianontól Trianonig. Tanulmányok, dokumentumok, közreadja: Széchenyi Ágnes, Corvina Kiadó, Budapest, 2005)